

วัดทรายขาว : ลาก (ชัก) พระเดือนห้า สรองน้ำพ้อท่านสีแก้ว

ประสิทธิ์ รัตนมณี¹

พ้อท่านสีแก้ว : ความสัมพันธ์ “ชุมชนบ้านทรายขาว”

วัดทรายขาว ตั้งอยู่ที่บ้านทรายขาว หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันมาด้วยความรัก นับเป็นเวลายาวนานร่วมศตวรรษ กลายเป็นชุมชนตัวอย่างที่บอกกล่าวเรื่องราวความสมานฉันท์ของชาวบ้านในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี พ้อท่านสีแก้วอดีตเจ้าอาวาสวัดทรายขาว ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้ช่วยสร้างความสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เดิมท่านเป็นคนไทย อยู่ที่เมืองไทรบุรี ซึ่งขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ครั้งแรกท่านได้เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่กับผู้นำชุมชนบ้านทรายขาวมาช่วยทำไร่ ทำสวนอยู่ที่ควนพระ จึงได้แต่งงานกับผู้หญิงไทยมุสลิม บ้านควนลังงา มีบุตรชาย 1 คน ด้วยเหตุผลอันใดไม่ทราบแน่ชัด ท่านได้กลับมาบวชเป็นพระที่วัดทรายขาว ขณะบวชเป็นพระภิกษุ ท่านประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลอย่างเคร่งครัด และมีความเข้มงวดในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนบ้านทรายขาวหันมาประกอบอาชีพ ตั้งอยู่ในศีลธรรม เลิกทำตัวอับชพาล ทำให้ทุกคนรัก เคารพและเกรงกลัว นอกจากท่านได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านยังร่วมมือร่วมใจกับผู้นำศาสนาอิสลามบ้านควนลังงา ช่วยกันสร้างวัดและมัสยิด อันนำมาซึ่งความ

สัมพันธ์ของคนภายในชุมชนเสมอมา โดยไม่มีความแตกแยกในด้านความเป็นอยู่ การนับถือศาสนาต่างช่วยเหลือกัน เมื่อมีงานที่วัด มุสลิมต่างเข้ามาช่วยเหลือ มีงานที่มัสยิด ชาวพุทธได้เข้ามาช่วยเหลือ ทำให้ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ยึดแนวทางการปฏิบัติในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอมา กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านความรัก ความสามัคคี ดังกรณีที่ หนี้ออเลาะมาน สะหล่าสุหรี อิหม่ามวัย 78 ปี ประจำมัสยิดนัจมุดดิน หมู่ 4 บ้านควนลังงา กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชาวทรายขาวในอดีตว่า “สมัยปู่ ย่า เมื่อก่อนชาวบ้านไทยพุทธมุสลิมบริเวณพื้นที่แห่งนี้ เคยลงเงินร่วมซื้อช้างด้วยกันเอาไว้บรรทุกสัมภาระเพื่อเดินทางไปไหนมาไหน เวลามีงานก็มาร่วมกันตลอด อย่างสุเหร่า 300 ปี เจ้าอาวาสวัดทรายขาวคนเก่าก็ช่วยสร้างเมื่อสมัยก่อนคนในตำบลทั้งคนไทยพุทธและไทยมุสลิมร่วมกัน ทำทางขึ้นถ้าพระ เราคลุกคลีกันตลอดมาตั้งแต่อดีตแล้ว คนในชุมชนแห่งนี้อยู่กันแบบพี่แบบน้องเราไม่แตกแยกกัน ความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคนจะมาให้คนเพียงไม่กี่คนมาทำให้เราแตกแยกกันคงยาก” สุเมธ ปานเพชร และ อับดุลเลาะ หวังนิ. (2551)

¹ นักวิจัย สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พ่อท่านสี่แก้ว : ประเพณีท้องถิ่น “ลากพระเดือนห้า”

พ่อท่านสี่แก้ว นอกจากท่านร่วมมือร่วมใจกับผู้นำศาสนาในการพัฒนาวัดและมีสติด้วยกันแล้ว ท่านยังได้รวบรวมชาวบ้านไทยพุทธและไทยมุสลิมในการแห้วถางป่า เพื่อบุกเบิกเส้นทางภูเขาไปสู่ น้ำตกทรายขาวด้วยเส้นทางประมาณ 7 กิโลเมตร สมัยนั้นไม่มีเครื่องมือเครื่องมือนั้นสมัย อาศัยแรงกายของชาวบ้านร่วมกัน ด้วยการใช้มีด พร้า จนประสบความสำเร็จในการเปิดเส้นทางไปสู่ น้ำตกทรายขาว เพื่อใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน จนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง กลายเป็นสมบัติของประเทศชาวบ้านเรียกถนนสายนี้ว่า “ถนนพระครูศรีรัตนารักษ์” อันเป็นสมณศักดิ์ของพ่อท่านสี่แก้วก่อนมรณภาพ

คุณูปการที่พ่อท่านสี่แก้วได้สร้างเอาไว้ให้กับชุมชนบ้านทรายขาว โดยเฉพาะพื้นฐานก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ นำมาสู่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม และได้เป็นผู้ค้นพบ

และบุกเบิกเส้นทางไปสู่ น้ำตกทรายขาว อันเป็นสมบัติล้ำค่าของชุมชนที่ใช้พักผ่อนหย่อนใจ เมื่อท่านมรณภาพไปแล้ว ผู้เป็นลูกศิษย์ และผู้ที่เคารพศรัทธาในตัวท่าน มองเห็นคุณูปการเหล่านี้ ได้ร่วมกันสร้างรูปปั้นเหมือนพ่อท่านสี่แก้วขึ้นมาสำหรับการเคารพบูชา เป็นที่พึ่งทางใจ และใช้เป็นตัวแทนของท่านในการสร้างน้ำเพื่อความเป็นสิริมงคลในเทศกาลสงกรานต์ หรือภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “วันว่าง” ซึ่งตรงกับแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ประจำปีที่วัดทรายขาว แต่เมื่อระลึกถึงคุณูปการที่ท่านบุกเบิกเส้นทางไปสู่ น้ำตกทรายขาว เปรียบเหมือนหัวใจที่ใช้หล่อเลี้ยงจิตใจของคนภายในชุมชน ทำให้เกิดประเพณีท้องถิ่น ชักพระเดือนห้า : สร้างน้ำพ่อท่านสี่แก้วขึ้นมา เป็นระยะเวลาติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี จึงกลายมาเป็นประเพณีท้องถิ่นประจำปี จนถึงปัจจุบัน

บรรยากาศตามเส้นทาง การลากพระสู่ น้ำตกทรายขาว (ภาพถ่าย 21 เมษายน 2551)

เส้นทางลากพระขึ้นสู่ บริเวณ น้ำตกทรายขาว (ภาพถ่าย 21 เมษายน 2551)

ประเพณีลาก (ชัก) พระเดือนห้า : สรงน้ำ รดน้ำ และการละเล่น

เส้นทางการลากพระสรงน้ำพ่อท่านสีแก้ว จากวัดทรายขาวไปตามเส้นทางถนนสู่น้ำตกทรายขาว จะจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ประจำปีทุกปี เริ่มขบวนด้วยกลองยาว เหล่านางรำ และผู้เข้าร่วมขบวนชักพระ สมัยก่อนเรือพระที่ใช้ลากทำด้วยไม้ใช้เชือกสองข้างผูกกับตัวเรือพระ ตรงกลางทำเป็นแท่นขึ้นมาสสำหรับวางรูปปั้นเหมือนพ่อท่านสีแก้ว การลากในอดีตจึงต้องใช้แรงศรัทธาจากประชาชนเป็นจำนวนมาก เพราะผิวถนนตลอดเส้นทางยังขรุขระ บางช่วงเป็นเนินสูง

ตัวเรือพระในปัจจุบันนำรถยนต์มาดัดแปลงเป็นเรือพระ ประดับด้วยดอกไม้ไม้บานาชนิด และการลากพระไม่ลำบากเหมือนกับในอดีต เพราะถนนไปสู่น้ำตกทรายขาว มีความสะดวกสบาย แต่เส้นทาง

บางช่วงยังเป็นเนินเขา เริ่มตั้งขบวนลากพระเดือนห้าสรงน้ำพ่อท่านสีแก้ว เวลา 09.00 น. ตามเส้นทางจากวัดไปสู่ภูเขาน้ำตกทรายขาว ตลอดเส้นทางจะมีประชาชนออกมาร่วมขบวนตลอดเส้นทาง เพื่อเป็นการรำลึกถึงบุญคุณของพ่อท่านสีแก้ว ขบวนเรือพระจะลากเข้าสู่บริเวณน้ำตก ชาวบ้านเรียกว่า “วังท่านบ” เป็นสถานที่สรงน้ำจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตจะทำเป็นแท่นหล่อด้วยปูน มีบันไดสามชั้นสำหรับให้ประชาชนใช้น้ำตกขึ้นไปสรงน้ำ แต่ปัจจุบันน้ำตกทรายขาวกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนจะมาเล่นน้ำตกจำนวนมาก ประชาชนจึงนิยมนำน้ำผสมน้ำอบมาจากบ้านแทน เพื่อความเหมาะสมในการสรงน้ำรูปปั้นเหมือนพ่อท่านสีแก้ว

แท่นสรงน้ำพ่อท่านสีแก้วในอดีต

สถานที่สรงน้ำพ่อท่านสีแก้วปัจจุบัน

(ภาพถ่าย 21 เมษายน 2551)

ปัจจุบันรัฐบาลตรึงค่าให้วันสงกรานต์เป็นวันที่บุตรหลานให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ด้วยการรดน้ำขอพร ซึ่งปกติจะจัดในวันที่ 13 เมษายน ประจำปีทุกปีภายในวัดทรายขาว ต่อมาได้มีแนวคิดในการนำประเพณีการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ มาจัดร่วมกับการลากพระสรงน้ำพ่อท่านสีแก้ว บนน้ำตกทรายขาวด้วย หน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน ได้มองเห็นคุณค่าประเพณีท้องถิ่นนี้

ได้ฟื้นฟูศิลปการแสดงและการละเล่นท้องถิ่นในอดีตขึ้นมาจัดใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเพิ่มสีสันความสนุกสนานของงาน ก่อนจะมีการสรงน้ำพ่อท่านสีแก้ว รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ จะมีการละเล่นประจำปี อันเป็นที่ชื่นชอบของพ่อท่านสีแก้ว คือ การรำโนรา ลีละ (ภาษาท้องถิ่นบ้านทรายขาว เรียกว่า ฎีกา) และการชกมวยทะเล หรือชาวบ้านเรียกว่า มวยน้ำตก จะใช้แอ่งบริเวณวังท่านบเป็นเวทีในการชกมวยทะเล

การชกมวยทะเล (มวยน้ำตก)

(ภาพถ่าย 21 เมษายน 2551)

ศิลปะการแสดงศิลปะ

ประเพณีท้องถิ่นลากพระเดือนห้าในปัจจุบัน ได้จัดรวมกันบนน้ำตกทรายขาว 3 อย่างด้วยกัน คือ ลากพระสงฆ์น้ำพ้อท่านสีแก้ว รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ และศิลปะการแสดง การละเล่น เช่น ชกมวยทะเล ศิลปะดนตรีไทย และรำไทย เป็นต้น ทำให้บรรยากาศมีความครึกครื้น เพิ่มสีสัน ความสนุกสนาน สามารถดึงดูดประชาชนบริเวณใกล้เคียงเข้ามาร่วมงานขึ้นอีกครั้ง กลายเป็นสัญลักษณ์บอกเรื่องราวความสัมพันธ์สามัคคีของชุมชนแห่งนี้ผ่านประเพณีท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แม้ด้านพิธีกรรมชาวไทยมุสลิมไม่สามารถเข้าร่วมในพิธีการสงฆ์ได้ แต่จะมีการช่วยเหลือในด้านการจัดเตรียมงาน อำนวยความสะดวก และเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การแข่งขันชกมวยทะเล

ชาวบ้านเรียกว่า ชกมวยน้ำตก มีทั้งลูกหลานไทยพุทธ และไทยมุสลิม เข้าร่วมการแข่งขัน ทำให้มีบรรดากองเชียร์เดินทางมาพร้อมกับการจัดเตรียมอาหารนั่งกินแบบครอบครัว พร้อมกับเชียร์บุตรหลานในการชกมวย ทำให้บรรยากาศความสัมพันธ์ได้กลับคืนมาสู่ชุมชนบ้านทรายขาวได้เป็นอย่างดี ในท่ามกลางสถานการณ์ปัจจุบัน บรรยากาศแบบนี้เกิดขึ้นมาได้ มีเหตุปัจจัยมาจากความเข้มแข็งร่วมมือของผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นไทยพุทธและไทยมุสลิม ได้ร่วมแรงร่วมใจในการช่วยกันจัดกิจกรรมทำให้ชาวบ้านยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

เอกสารอ้างอิง

สุเมธ ปานเพชร และ อับดุลเลาะ หวังนิ. เมื่อไทยพุทธ-มุสลิมที่ ต.ทรายขาว ปัตตานี รวมใจเป็นหนึ่งเดียว.

(ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก www.isranews.org/cms วันที่ค้นข้อมูล 22 เมษายน 2551.

เกษมศรี ช้อยนวน ข้อมูลสัมภาษณ์บริเวณน้ำตกทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี วันที่ 21 เมษายน 2551.

เงิน ทองบุญเกียรติ ข้อมูลสัมภาษณ์บริเวณน้ำตกทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี วันที่ 21 เมษายน 2551.

ประเสริฐ ราสโร ข้อมูลสัมภาษณ์บริเวณน้ำตกทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี วันที่ 21 เมษายน 2551.

อาดัม บาเหมมบุรา ข้อมูลสัมภาษณ์บริเวณน้ำตกทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี วันที่ 21 เมษายน 2551.